

To historier om ny hovedflyplass:

# Wiborg og Værrapporten om Gardermoen

(les SKUP-juryens uttalelse [her.](#))

## Navn på deltagere:

Pål Enghaug, journalist  
Wenche Harbo, researcher  
John Hultgren, journalist  
Alf Endre Magnussen, researcher

Artiklene er publisert i Aftenposten i perioden fra 2. oktober 1999 til og med februar 2000.

## 1. Innledning

Den 8.oktober 1998 åpnet den nye hovedflyplassen på Gardermoen, men det var ikke uten banesår at politikere, kommuner, foreninger, konsulenter og beboere bivånet åpningen. En av de mørkeste skyene som hang igjen etter åpningen var etter vår mening påstandene om at sivilingeniøren Jan Fredrik Wiborg var blitt drept. Angivelig fordi han visste ting som kunne skade makten i Norge og hadde kunnskap som viste at værmålingene på Hurum var manipulert for å hindre at et gyldig stortingsvedtak ble effektivt. Påstandene om at Wiborg ble drept ble fremsatt allerede i 1996 på et møte i Norske Avisers Landsforening (NAL). Påstandene vakte oppsikt. Dette var utgangspunktet for hele prosjektet.

Påstandene om Jan Fredrik Wiborg blir gjentatt i boken " Maktkamp på liv og død. Historien om Gardermoutbyggingen" og NRKs dokumentar om Gardermoutbyggingen, som ble sendt før åpningen av flyplassen i 1998.

Veien fra denne nysgjerrigheten og til en åpen høring i Stortinget om Gardermoutbyggingen, har vært kronglete. Den har inneholdt en rekke forsøk hvor skiltet som markerer for blindvei, har vist seg først helt i enden av veien. Veien fremover viser også forskjellen i det journalistiske arbeidet, og granskinger foretatt av for eksempel Riksrevisjonen og regjeringsoppnevnte utvalg. Ved å kombinere offentlige granskinger med alminnelig journalistisk metoder har vi blant annet kunne sette søkelyset på helt nye problemstillinger.

### 1.1 Oppbygging av metoderapporten

Dette er hoveddelen av metoderapporten om prosjektet. Stortinget er nå i ferd med å gjennomføre sine åpne høringer om Gardermoprojektet. Vi vil derfor ettersende artikler og det vi føler er nødvendig for å supplere SKUP etter at høringene er avsluttet ved begynnelsen av februar.

I rapporten går det et relativt klart skille i bruken av metode når det gjelder å kartlegge og fortelle historien om Jan Fredrik Wiborg og hvordan vi fant

frem til værrapporten. Gjennombruddet i historien om Wiborg er basert på datastøttet research. I hele prosjektet har vi imidlertid også benyttet datastøttet journalistikk. Saken om værrapporten er en klassisk jakt på dokumenter og spørsmål av typen: Hvorfor er nå det så sikkert? Hvordan har dere gjort det?

## 1.2 Konsekvenser og avsløringer

På grunn av Aftenpostens arbeid med denne saken vedtok Kontroll- og konstitusjonskomiteen å holde åpne høringer om Gardermoen. I uttalelsen fra komiteen er det vektlagt tre årsaker til høringen: Riksrevisjonens rapport fra mars 1998, Mydske-utvalgets evaluering av Gardermoutbyggingen fra september 1999 og Aftenpostens avsløring om at sluttrapporten for de meteorologiske undersøkelser om Gardermoen aldri ble overlevert til Stortinget. Til tross for at Stortinget stilte skriftlig spørsmål om tilgjengeligheten på flyplassen, ble ikke innholdet i rapporten formidlet til dem. Avisen har i de månedene vi har arbeidet med og publisert artikler blant annet vist at:

- Stortinget aldri fikk sluttrapporten om de meteorologiske forholdene på Gardermoen, rapport 22/92. Dette til tross for at samferdselskomiteen på Stortinget skriftlig stilte spørsmål om tilgjengeligheten på flyplassen. I værrapporten kommer det klart frem hvor mange dager flyplassen må være stengt på grunn av is og tåke, forhold som har dokumentert seg selv svært tydelig i 1998 og 1999.
- Vi har vist hvordan Luftfartsverket og Samferdselsdepartementet "fintet" ut Stortinget ved å snevre inn spørsmålet fra komiteen på Stortinget til å dreie seg om sikt og vind. Dette gjorde de ved bruk av den flymeteorologiske definisjonen av tilgjengelighet. I flymeteorologien dreier tilgjengelighet seg utelukkende om sikt og vind og IKKE andre forhold som påvirker den operative driften ved en flyplass. Som for eksempel vinterforhold
- Vi har vist hvordan Wiborg gikk til grunne i en endeløs kamp mot overmakten i departementer, underliggende etater og storting. Og at det ikke bare var værmålingene som gnagde ham, men også det faktum at han ikke hadde sett sin sønn Daniel siden februar 1983.
- Vi har ved hjelp av den granskning andre har gjort og nye dokumenter og intervjuer vi selv har gjort, vist hvordan en rapport fra Transportøkonomisk Institutt ble misbrukt av Samferdselsdepartementet da stortingsproposisjon nr. 90 (1991-92) ble skrevet.
- Vi har vist hvordan Luftfartsdirektør Ove Liavaag utad tok ansvaret for å ha stanset et brev fra sin tekniske direktør Kjell Brevik, mens han internt i en rekke møter krevde protokolltilførsler og flere alternative utredninger av ny hovedflyplass. Dette er stikk i strid med det som til nå har vært kjent. Og således et helt nytt bilde i kampen om ny hovedflyplass
- Vi har vist hvordan Samferdselsdepartementet så sent som i oktober 1997 fortalte Stortinget at Gardermobanen ville tjene penger. Dette til tross for at departementet var blitt varslet om at det ikke var riktig. Revisjonen av den økonomiske situasjonen for NSB Gardermobanen 5.

februar 1997 fortalte at prosjektet lå helt på ytterpunktet av budsjettet med 6 milliarder kroner inkludert 20 prosent usikkerhet. Dette tallet ble brukt hele veien inn i et nytt statsbudsjett som gikk gjennom i statsråd 26. september 1997. I det samme budsjettet er det signalisert at prosjektet fremdeles vil ha en internrente på 7 prosent. Vi har dokumentert hvordan styret i Gardermobanen og administrasjonen kjente til at dette budsjettet måtte sprekke, og at opplysningene som daværende statsråd Sissel Rønbeck ga til Stortinget var feil.

### 1.3 Problemstillinger

Inngangen til hele prosjektet kan summeres i to spørsmål:

1. Ble Jan Fredrik Wiborg drept?
2. Ble værmålingene manipulert?

Bak disse to spørsmålene utledes det en mengde andre spørsmål.

### 1.4 Endring av problemstillinger

Spørsmål nummer to ble endret. Vi arbeidet i ukevis med å lese dokumenter om værmålinger og instrumenter som brukes til værmålinger. Vi synes ikke selv vi greide å komme opp med mer enn "Ja, dette kan bli en OK oppfølgingssak", helt til vi stilte spørsmålet:

Hvordan ble været på Gardermoen målt? Det var dette spørsmålet som var starten på avsløringen av værrapporten som aldri ble levert til Stortinget.

#### 1.4.1 Todelt prosjekt

Beslutningen om at Gardermoutbyggingen skulle til åpen høring i Stortinget på bakgrunn av blant annet Aftenpostens avsløringer, førte også til en endring av prosjektet. Redaktører og redaksjonsledelse ønsket etter dette at vi skulle fokusere opp mot høringene. Dette resulterte i bort i mot stopp i publisering fra november til januar. Oppgaven var å grave frem nye opplysninger som kunne sette dagsorden for høringen i tillegg til værrapporten.

### 1.5 Forberedelse til prosjektet

I starten av prosjektet var det bare journalistene Pål Enghaug og John Hultgren som arbeidet med ideen. Vi startet med å lese oss opp på de rapportene vi mente var viktige for i det hele tatt ha noen som helst mulighet til å stille spørsmål. Enghaug hadde arbeidet med Gardermobanen og deler av Oslo Lufthavn tidligere, men heller ikke han hadde arbeidet med saker som tok for seg flyplass-problematikken så langt tilbake som til tiden rundt Hurum-vedtaket.

Den 21. mai 1999 leverte vi vår prosjektbeskrivelse til reportasjesjefen i Innenriksredaksjonen, Sveinung Berg Bentzrød. Vi skisserte en større sak gjerne til lørdagsavisen, muligens flere. Tidspunkt for publisering ble

foreslått av oss til 8. oktober 1999. Det var på dagen ett år etter åpningen.

Vi fikk tillatelse til å gå i gang, men fikk beskjed om at listen ville bli lagt høyt. Begrunnelsen for det var at dette allerede var en svært omtalt sak, og at den lå langt tilbake i tid. På dette tidspunktet dreier hele vårt prosjekt seg om Wiborg og hans teorier.

Reportasjesjef i Innenriksredaksjonen Sveinung Berg Bentzrød og innenrikssjef Morten Abel har begge vært viktige for at prosjektet er gjennomført. Rett etter at ideen til prosjektet var levert kom også Alf Endre Magnussen og Wenche Harbo med.

## 1.6 strategi

Strategien har i korte trekk gått ut på å prøve å lete der ingen har lett før. Med dette ønsket vi å unngå de intervjuobjektene som allerede hadde uttalt seg en rekke ganger om sakene, uten at de kunne bidra med opplysninger som kastet nytt lys over saken. Vi har også vært bevisst på å ta alle intervjuer opp på lydbånd.

## 2. Organisering av materialet

Vi var tidlig klar over at det kunne bli mange dokumenter. Det var derfor viktig å organisere det materialet vi samlet inn på en måte som gjorde det mulig å ha oversikt, også når vi hadde arbeidet noen måneder.

### 2.1 Kronologi og egen dokumentliste

Det ble svært raskt klart for oss at vi måtte ordne både viktige uttalelser og dokumenter på en måte som sikret oss oversikt over, og mulighet til å søke i eget materiale. Fra starten av la vi derfor alle dokumenter og intervjuer inn i regnearkprogrammet Exel. Vi brukte i starten bare to kolonner: Dato/år og hendelse. Da vi passerte 50 oppføringer i regnearket, skjønte vi imidlertid at det ikke var nok. Vi organiserte derfor materialet på nytt etter følgende kolonner:

Dato/år; hendelse; dokument/intervju; hvem er avsender/mottaker; dokument nr. og antall sider i dokumentet.

For oss ble det viktigste vårt eget dokumentnummer. Vi nummererte fortløpende alt skriftlig materiale vi fikk inn. Deretter ble det satt i tidsskriftholdere. Dermed hadde vi et eget arkiv som det var mulig å søke i. Ved å søke på for eksempel støy i Exel, kunne vi plukke ut alle dokumenter som dreide seg om støy. Ved bruk av vår egen nummerering kunne vi bare hente ut det riktige brevet eller faksen. Dette var svært nyttig lenge før antall dokumentnummer passerte 300 og sideantallet 5000.

Vi la også dette arkivet (kronologien) ut på en felles mappe slik at alle som deltok i prosjektet kunne arbeide i det. Det ga ingen andre i Aftenpostens avdelinger tilgang.

### 2.2 Tips

Alle tips ble også ført inn i et eget dokument i Exel. Vi fikk tips både via telefon, brev og e-post. Det går ikke lang tid før tips er glemt. Nå hadde vi

dem imidlertid til bruk når det måtte være behov.

## 2.3 Kilder

Kilder og kontaktpersoner ble fortløpende lagt inn i programmet Outlook. Også dette gjør søk mulig. Dette er dessuten et system som vi allerede brukte på egne kilder før prosjektet startet, det var derfor naturlig å fortsette. Minuset er at ikke alle kilder og kontakter blir tilgjengelig for alle i prosjektet. Men dette har ikke ført til problemer.

## 3. Organisering av arbeidet

Vi arbeidet i starten parallelt med andre saker, men fra 12. september og frem til og med høringen i Stortinget, har dette vært vår hovedoppgave. Unntaket er vakter i helger osv. Avdelingsledelsen har i tillegg forsøkt å skjerme oss fra kveldsvakter. Årsaken er at det på dagtid er lettere å få tilgang til arkiver og andre kilder.

### 3.1 Hvor startet vi søkene?

#### 3.1.1 Søk i arkivene

Det var naturlig å gjøre de første søkene i elektronisk postjournal. Det ble søkt på alle departementene. Treffene var svært få, men ett var svært interessant. I Justisdepartementet fant vi et brev som fortalte at broren til Jan Fredrik Wiborg, Ludvig Wiborg, hadde bedt justisministeren starte etterforskning av dødsfallet til hans bror i København 21. juni 1994. Brevet var datert januar 1998. Vi mente dermed at vi hadde en inngang på hele saken. Men kunne vi ta sjansen på at ingen andre fant saken før oktober 1999? Dette var vårt planlagte tidspunkt for publisering. Vi tok sjansen. Departementenes arkiver er store, og vi konstaterte 2. oktober at ingen hadde tatt den fra oss.

Det viste seg imidlertid at det var svært lite annet å finne om Wiborg i arkivene. Heller ikke i Samferdselsdepartementet (SD). Vi ringte derfor rundt til arkivledere og ba dem søke for oss. Vi kjente dessuten til at Samferdselsdepartementets Gardermo-prosjekt hadde flyttet alt sitt materiale til SDs sentrale arkiv. På denne måten fikk vi tak i arkivboksen som omhandlet en del av Wiborg-saken. Ved hjelp av dette materialet gikk vi videre til Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet (KUF). Her fant vi enda mer, blant annet om Det norske meteorologiske institutt (DNMI) ønske om å gå til injuriersak mot Wiborg.

Etter arkivbesøkene i SD og KUF satt vi med en faktura fra Wiborg for arbeid som han mente han skulle ha betalt for. Vi hadde nå fått en rekke brev fra Wiborg, vi kunne dokumentere hvem som avgjorde at han ikke skulle få betalt, og vi kunne vise hvordan departementets interne vurdering av injuriersøksmålet blant annet.

Det var derimot ikke mulig å få noe ut fra arkivene i DNMI og Luftfartsverket om dette.

#### 3.1.2 Institusjoner

Asker og Bærum politikammer skulle angivelig ha mottatt flere anmeldelser fra Wiborg etter innbrudd i leiligheten hans. Vi søkte derfor

om innsyn i disse dokumentene. Vi fikk avslag, men sammen med avslaget fikk vi en oversikt over hvor mange anmeldelser det var snakk om og for hvilke forhold.

Vi ba også Drammen politikammer om innsyn i etterforskningen av påstandene om sabotasje av værmålingene på Hurum. Dokumentene ble gjort tilgjengelig for gjennomlesning.

Vi rettet også en henvendelse til politiet i København. Her fikk vi blankt avslag. Men det lyktes oss å få intervju med en politiinspektør ved Fredriksberg politistasjon. Etter hvert greide vi også å få et rimelig bra innsyn i etterforskningsdokumentene, og bilder som hørte til.

Alle forespørslene til dansk og norsk politi ble gjort skriftlig pr. brev.

### **3.1.3 Kontakt med familien Wiborg i Norge**

Vi tok raskt kontakt med Jan Fredrik Wiborgs bror Ludvig Wiborg. Det var naturlig ut i fra at han hadde skrevet brevet til justisministeren. Kanskje kunne han fortelle oss nye opplysninger. Ludvig Wiborg hadde ikke uttalt seg om saken tidligere. Det viste seg imidlertid at vi ikke var de eneste som fortsatt var interessert i Wiborg-saken. TV3 hadde kort tid i forveien hatt et innslag om saken i programmet "Etterlyst", og NRK arbeidet med en ny dokumentar om samme tema. Ludvig Wiborg ønsket å begrense kontakten med journalister til NRK. Vi etterkom naturlig nok hans ønske, men fortsatte å arbeide med saken. Vi kommer tilbake til dette under punkt 5. Etikk i Wiborg-saken.

## **4. Hvordan finne Daniel Wiborg?**

To av påstandene rundt dødsfallet til Jan Fredrik Wiborg var at han skulle følge to ting i København:

- a) Møte sønnen
- b) Møte en ekspert for å legge frem nye opplysninger om værmålingene på Hurum.

### **4.1 Søk i Det sentrale personregisteret**

Vi startet med å ringe Folkeregisteret i Asker og Bærum og spurte om det hadde noen opplysninger om familien til avdøde Jan Fredrik Wiborg. Ettersom en av påstandene var at han skulle møte sønnen i København, måtte Wiborg ha en sønn. Men han var aldri nevnt ved navn i noen av de sakene vi hadde lest. Folkeregisteret opplyste at sønnens navn var Daniel Tessier Wiborg, og at hans mor heter Edwige Tessier. Folkeregisteret var tilbakeholdene med opplysninger, og vi begynte derfor å søke på egenhånd.

De første søkene etter disse to gjorde vi i Det sentrale personregisteret (DSP) i mai 1999. Og i ligningen.

(bildet vil bli oppdatert)

Dette var bildet vi fikk opp på DSP:

(bildet vil bli oppdatert)

Dersom opplysningene om Daniel Tessier Wiborg i DSP var riktig, så ville han ha opplevd svært mange trusler og innbrudd osv. som det er påstått skjedde i forbindelse med hans fars arbeid med værmålingene på Hurum. Wiborgs arbeid knyttet til værmålingene var i perioden 1989 til 1992. Hva kunne han fortelle oss? Problemet var, som bildet av DSP utskriften viser, at Daniel hadde utvandret 21.10.1993. En sjekk med ligningen viste at adressen i DSP og ligningen var den samme. Hvor han var utvandret til var ukjent.

(bildet vil bli oppdatert)

Det går frem at Edwige Tessier utvandret til Storbritannia og Nord-Irland 3. januar 1983. Denne datoen trenger imidlertid ikke å være korrekt. Årsakene var at dataregistrering i DSP begynte på denne datoen. Det vi med sikkerhet kan si om Edwige Tessier, Daniels mor, var at utvandringen skjedde en eller annen gang før 3. januar 1983. Det vi også kan lese ut av innførselen var at hun pr. 15. juli 1982 var registrert med adresse i Oslo.

Men det betyr ikke at hun ikke kan ha flyttet før, noe som også viser seg på Daniel Tessier Wiborgs innførsel.

Vi tenkte at siden Daniels mor hadde utvandret til Storbritannia eller Nord-Irland, så var det ikke unaturlig om Daniel fulgte etter dit. Vi startet derfor søkene der.

#### **4.1.2 Søk i Storbritannia og Nord-Irland**

Vi kjenner nå Edwige Tessiers navn og fødselsdato. Det samme er tilfellet med Daniel.

Vi forsøker først å kontakte utenlandsopplysningen, men de må vite regionen i Storbritannia før de kan gjøre søk etter personer. Gjennom kontakt med det norske generalkonsulatet i London fikk vi opplyst at de ikke har vært i kontakt med noen ved de navnene vi søker. Konsulatet har heller ikke noe arkiv over nordmenn i Storbritannia og Nord-Irland, til det er det altfor mange. Oppløftene er heller ikke utsagnet om at det ikke er lett å finne mennesker i dette området. I følge konsulatet er Storbritannia et av de beste stedene å befinne seg dersom man ikke ønsker å bli funnet.

Det neste som ble gjort var å forsøke forskjellige varianter av navnene i British Telecoms katalog som ligger ute på Internett. For dette behøvde vi navnet på alle Storbritannias tyvetalls regioner, fordi (som hos opplysningen i landet) det ikke er mulig å søke blant alle landets telefonabonnenter i ett søk. Et annet problem var her som i USA, at mange er registrert med initialer for fornavn. Det betyr at det står E. Tessier og ikke Edwige Tessier, eller bare D. for Daniel.

Vi søkte i en database som inneholder en rekke britiske lokalaviser, uten resultat. Vi kontaktet kolleger i britiske aviser, som har noen flere oppslagsmuligheter i forskjellige registre, selv om heller ikke de har tilgang

til landsomfattende registre. Men etter at våre kolleger ikke hadde funnet Daniel eller Edwige, de søkte blant annet i forskjellige manntalslister, begynte vi å vurdere om de hadde flyttet til et annet land.

En sjekk i Aftenpostens klipparkiv ga oss en notis som omtalte Edwige Rose Tessier. Notisen fortalte oss at Edwige opprinnelig kom fra Rouen i Frankrike.

Vi valgte derfor å lete etter de to i Frankrike, men vi fortsatte også letingen andre steder. Blant annet gjorde vi søk i forskjellige amerikanske og kanadiske telefon- og e-postkataloger. Vi henvendte oss også til en kollega i California, som har jobbet mye med å finne personer i USA. Men også dette viste seg å være uten resultat.

Ved søk i franske kataloger fikk vi bekreftet at det var mange Tessier i Rouen, og veldig mange i Frankrike. Men Edwige Tessier og Daniel Tessier Wiborg var ikke å finne. Vi kom heller ingen vei ved å kontakte fransk folkeregister, som i Storbritannia er det ikke et sentralt register, hvert distrikt har sin lokale variant. Dette gjør det selvfølgelig tidkrevende å lete.

#### **4.1.3 Skifteretten**

Samtidig som vi søkte ved hjelp av kolleger og telefonkataloger på Internett prøvde vi å finne andre innfallsvinkler i jakten på Daniel og moren. Metoderapporten til Øystå/Nygaard VG (SKUP-98) blir lest. Her går det frem at de brukte skifteretten. Vi hev oss på telefonen til skifteretten.

Men boet etter Jan Fredrik Wiborg ble gjort opp ved privat skifte. Dermed eksisterer det ikke noen opplysninger om saken i det offentlige arkivet. Vi får imidlertid navnet på advokaten som bisto med skiftet. Han forteller at boet etter Wiborg ble gjort opp uten at de fant Daniel. I følge advokaten hadde både han og norske myndigheter forsøkt.

#### **4.1.4 Søk på Internett**

Mens søk i folkeregistre og telefonkataloger pågikk, gjorde vi søk i nyhetsgrupper på nettet (DejaNews), en ung gutt som Daniel kunne for eksempel være en ivrig nettbruker...

(bildet vil bli oppdatert)

(bildet vil bli oppdatert)

Men også dette viste seg å være bom. Det nærmeste vi kom var en kanadisk forsker som het Daniel Tessier, men som viste seg å være en helt annen enn "vår" Daniel. Generelle søk ved bruk av søkerverktøy på Internett ga heller ingen resultater i begynnelsen. I ettertid har det vist seg at vi hadde oversett viktig informasjon. Dette kommer vi tilbake til.

Et søk i Hotbot ga for eksempel ingen treff:



(bildet vil bli oppdatert)

Derimot ga søk i FASTs "All the web" syv treff på navnet:

(bildet vil bli oppdatert)

En senere sjekk viser at vi også ville funnet Daniel ved å bruke Alta Vista:

(bildet vil bli oppdatert)

Et av disse treffene viste seg å være "vår" Daniel. Han sto omtalt som en elev som hadde gjort det meget bra på Universitetet. Det var imidlertid et problem også her. Treffet var gjort på en privat grunnskole som omtalte hvor flott det gikk med tidligere elever. Skolen lå i byen Braine l'Allude i Belgia. Vi var fremdeles 10 år etter Daniel, men vi hadde "heng" som det heter i sportsspråket.

Og erfaringen vi trekker? I ettertid ser vi at vi kunne prøvd det "lettteste" først. Det vil si å bruke generelle søkemotorer på Internett. Dette blir selvfølgelig for enkelt å si som generell regel, men det viser i hvert fall at ingen metoder bør være uprøvd. Søkene viser også at man må være forsiktig med å stole blindt på de forskjellige søkerverktøyene å på Internett. I dette tilfellet var det HotBot som kom til kort, og All the web og Alta Vista som fant "dokumentet".

#### **4.1.5 Møtet i Belgia**

Det sentrale folkeregistret i Belgia var adskillig bedre enn det britiske. Registeret fortalte oss hvilken kommune vedkommende bor. Nærmere opplysninger får vi ved det lokale kontoret. Det viste seg at Daniel Tessier Wiborgs sist registrerte adresse er i Brain l'Allude. Registreringen skjedde for mer enn 10 år siden. Torsdag 23. september cirka klokken 16, har vi bekreftelse nok til at vi kan reise.

Dagen etter om lag klokken 17.30 kjører vi inn i et boligområde i denne lille byen syd for Brussel. Vi skal banke på et hus hvor vi håper det bor to personer som vi har ledd etter siden mai. Vi vet på dette tidspunktet at de ikke har ønsket å ha kontakt med, eller bli funnet av slektninger, myndigheter eller advokater i Norge. Er de hjemme? Vi har ikke meldt vår ankomst. Vurderingen er at det er lettere å avvise oss på telefon. Vi stanser bilen, går opp til døren og ringer på. Døren åpnes ikke, men vinduet fire-fem meter ved siden av. "Edwige Tessier er det deg?", spør vi. Hun ser skeptisk på oss og sier: "Det kan være, hva gjelder det?"

Dette er innledningen på to meget spesielle dager i vår karriere. Vi visste heller ikke om de to var klar over at Jan Fredrik Wiborg var død. Dette reiser også en del andre spørsmål, som vi kort skal komme tilbake til. På en liten gressflekk ved siden av en rosehekk står vi, to norske journalister og forsøker å overbevise denne elegante, men svært skeptiske franske kvinnen om at hun bør snakke med oss. Hvorfor oss når hun har forsøkt å holde norske kontakter fra livet i 16 år?

Vi har tatt med oss notisen vi fant av henne i Aftenpostens klipparkiv, vi har med oss brevet Ludvig Wiborg skrev til justisministeren, og vi har med

oss utskrift fra DSP.

For Edwige Tessier var det helt ukjent at Jan Fredrik Wiborg er død. Det i seg selv var et sjokk. Hun visste ikke at han har vært involvert i en norsk flyplassdebatt, og hun skjønner ikke hvorfor noen ikke har kontaktet dem. Hun forteller at franske myndigheter har plikt til å finne franske statsborgere ved slike dødsfall. I tur og orden legger vi dokumentene våre frem. Til slutt må vi bare stole på at hun tror oss. Hun ber om våre telefonnumre, og sier at hun skal ringe. På dette tidspunktet er ikke Daniel hjemme. Han er i Brussel hvor han studerer.

Hun forteller at hun skal ringe oss etter å ha snakket med sønnen. Hun ringer, og vi blir enige om å møtes lørdag 25. september på vårt hotell. Møtet avklarer at Daniel aldri hadde noen avtale om å møte sin far i København. Han var aldri i København. Faktum var at han ikke hadde sett sin far siden februar 1983 - og nå var det for sent.

#### **4.1.6 En ekspert i København**

Fra Braine l'Alleud reiser vi til København. Den siste av påstandene om Jan Fredrik Wiborgs besøk i København var knyttet til at han skulle møte en ekspert. Vi hadde ingen navn, ingen antydninger om nasjonalitet. Dødsfallet var ikke omtalt i danske aviser.

Det vi har sett av politimaterialet antyder ingen ting om en eventuelt ekspert. Politiet vet ingen ting. Vi er klar over at vi ikke kan bevise at han skulle møte noen, eller hvem han eventuelt skulle møte. Men kan vi finne fakta som gjør det sannsynlig at det eksisterte en ekspert? Kan det for eksempel ha vært en konferanse i København hvor de to skulle møtes?

Hvordan skulle vi få en oversikt over konferanser i København? Vi gikk til Turistkontoret. De kunne ikke hjelpe oss, men henviste oss til moderorganisasjonen Wonderfull Copenhagen. Og i Wonderfull Copenhagen tryllet en ansatt frem en liste over konferanser i byen i juni 1992.

Ingen av konferansene vi fant pekte i retning av måleinstrumenter for meteorologi eller andre områder knyttet til flyplass. Vi sjekket for sikkerhets skyld en EU konferanse om betong. Den var riktignok ikke holdt i København, men i Odense. Reise avstanden er imidlertid ikke lenger enn at det går greit med tog.

Betong mente vi kunne være interessant fordi vi vet at i Munchen tok ikke myndighetene hensyn til tåke blant annet fordi det brukes mye betong ved bygging av en flyplass. Betongen suger til seg en del av tåken. Referater fra denne konferansen fikk vi i den Danske ingeniørforeningen som holder hus i København. Ingen av foredragene kunne imidlertid relateres til det vi var interessert i.

Dette resulterte i våre små setninger om eksperten i artikkelen om Wiborg.

#### **4.1.7 Politi i Fredriksberg**

Turen til København ble benyttet til et intervju med politiet i Fredriksberg, en bydel i København. Denne avtalen ble gjort før vi reiste fra Oslo til Belgia. Som tidligere nevnt var ikke det sentrale politikammeret i København veldig hjelpsomme, men intervjuet med Fredriksberg-politiet

føler vi hjelper oss.

I løpet av besøket i København får vi også et godt innblikk i politirapporten. Og vitneforklaringene. Vi får besøkt hotellet Wiborg bodde på. Vi besøkte gården hvor vitnet som så Wiborg falle, bodde. Alt i alt gir dette mye informasjon.

## **5. Etikk i Wiborg-saken**

Artikkelen vår om Jan Fredrik Wiborg reiser mange etiske spørsmål. Vær varsom plakaten punkt 3.9 sier blant annet "misbruk ikke andres følelser" punkt 4.3 "Vis respekt for menneskers egenart og identitet, privatliv, rase nasjonalitet og livssyn. Fremhev ikke personlige og private forhold når dette er saken uvedkommende.", Punkt 4.9 "Selvmord eller selvmordsforsøk skal som hovedregel ikke omtales.

Vi var og er klar over at vi balanserte på disse reglene. I sakene har vi heller ikke fortalt alt vi har av opplysninger. Samtidig mente vi at vi ikke kunne fortelle hele historien, slik vi mente den burde fortelles, uten å fortelle om depresjon. Uten at vi fortalte om Jan Fredrik Wiborgs letingen etter sønnen, eller uten at vi fortalte at han hadde sluttet med antidepressiva. Det var etter vår mening nødvendig i helheten, etter påstandene om at noen hadde tatt livet av en sivilingeniør for å skjule informasjon om en norsk flyplassutbygging.

Møtet i Belgia stiller også en del spørsmål. Vi visste at det var muligheter for at vi skulle fortelle disse to at Jan Fredrik Wiborg var død. Det er ikke så mange "snille" måter det kan gjøres på. Men det hjelper godt å ha tenkt igjennom situasjonen før vi står på trappen.

I ettertid har vi fremdeles kontakt med Daniel Tessier Wiborg via e-post.

Vi bestemte oss som tidligere omtalt for ikke å kontakte familien mer etter at Ludvig Wiborg mente det fikk være nok at NRK laget en dokumentar. Han ønsket å forholde seg kun til NRK.

Vi mente likevel etter at vi kom tilbake fra Belgia og København at vi måtte kontakte familien. Årsaken var at vi mente det ville uetisk å ikke fortelle at vi hadde funnet barnebarnet, nevøen, fetteren som de hadde lett etter i mange år. Fra den første telefonsamtale med Ludvig Wiborg kjente vi også til at Wiborg senior hadde tatt flere av oppslagene om sønnen hardt.

Vi ringte derfor å ba om en samtale. Vi fortalte at vi hadde nyheter som vi mente familien burde få kjennskap til før de sto på trykk i Aftenposten.

Vi møtte Ludvig Wiborg, med oss hadde vi bilder av Daniel. Et positivt møte, med en positiv nyhet.

Artikkelen om Jan Fredrik Wiborg ble godkjent av nyhetsredaktør Ola Bernhus. Da det i november ble klart at statsadvokat Lasse Qvigstad ikke ville åpne ny etterforskning i Wiborg-saken, tok vi også kontakt med familien.

## **6. Værrapport 22/92 er ikke i Stortinget**

Værrapporten ble den store saken i dette prosjektet. Men hele

utgangspunktet vårt var altså spørsmålet som vi fortalte innledningsvis.

Ble værmålingene på Hurum manipulert? Hadde Jan Fredrik Wiborg rett?

### **6.1 Søk i offentlige arkiver**

Vi slet lenge, det var vanskelig å skaffe seg en oversikt over hva som fantes. Vi greide tidlig å skaffe oss de sentrale dokumentene, for å lese oss opp på saken. Men så var det ikke enkelt lenger. Vi prøvde Sveriges meteorologiske og hydrologiske institutt. Dette instituttet hadde stått sentralt. Vi kontaktet arkivet der. De kjente saken, men hadde ikke noe materiale i sine arkiver. Mannen som hadde ledet det svenske arbeidet, ville ikke snakke med oss. Han mente han fremdeles var bundet av taushetsplikt, og han henviste oss til Samferdselsdepartementet i Norge. Vi gikk igjennom rapporter som hadde testet måleinstrumenter for sikt og vind utarbeidet av FN-organisasjonen World Meteorological Organisation, WMO. Vi snakket med de tyske produsentene av måleinstrumentene. Vi var i kontakt skriftlig og muntlig med flyplassen i Munchen. Vi trålet Wiborgs rapporter med vedlegg. Vi søkte i arkivene i Det norske meteorologiske institutt (DNMI), Samferdselsdepartementet (SD), Kirkeundervisnings- og forskningsdepartementet (KUF) og Luftfartsverket (LV), men kom ikke lenger. Problemstillingen var fremdeles om værmålingene ble manipulert.

Hva gjør vi nå? Hvordan kommer vi videre?

Da blir følgende spørsmål stilt. Hvordan ble målingene gjort på Gardermoen? Dette skulle være greit å finne ut. Kan vi ved å stille spørsmålet litt annerledes dokumentere noe om forskjellen og en eventuelt manipulasjon? Vi tar kontakt med Oslo Lufthavn. Informasjonsavdelingen var svært behjelpelige. Dette burde være greit å finne. Men det var det ikke. Det gikk flere dager før vi til slutt purret. Jo, det står noe i både Luftfartsverkets hovedplan og i St. prp. 90 (1991-92), ble vi fortalt. Vi forteller at vi har lest disse svært godt, men, og det er et stort men. Det er ingen kildehenvisninger til at flyplassen skal ha en tilgjengelighet på 99,5 prosent. Hvordan har man kommet frem til dette tallet? Det kan ingen på OSL fortelle oss.

Dermed var vi i gang igjen med ny runde til DNMI, LV, SD. For det kan ikke være slik at Hurum-alternativet falt på grunn av en værreport (11/90), og at det ikke eksisterer en tilsvarende for Gardermoen.

Det var DNMI som laget værreporten om Hurum, rapporten som medførte at hovedflyplassen ikke ble lagt dit. Derfor kontaktet vi DNMI og spurte i biblioteket etter værreporter om Gardermoen. Da Oslo Lufthavn ikke kunne vise frem noen værreport begynte vi på dette tidspunktet å spekulere på om det ikke var laget noen undersøkelse om været på Gardermoen. Men i biblioteket i DNMI ble det funnet en værreport om Gardermoen. Den var fra 1990, og i motsetning til rapporten om Hurum, tok den bare for seg sikt og vind. Dessuten fremgikk det av teksten at tallene for tilgjengelighet var basert på observasjoner, ikke målinger.

Dermed fikk vi en ny teori: Kunne det være sånn at hovedflyplassen på Gardermoen var bygget uten at det var blitt foretatt en eneste meteorologisk måling? Vi ringte en av forfatterne av den korte værreporten om Gardermoen. Han fortalte at det var foretatt målinger på Gardermoen, og opplyste videre at disse var presentert i sluttrapporten som instituttet hadde laget om værsituasjonen på Gardermoen. Den

sendte han oss.

Rapporten var absolutt spennende, ikke minst sett i sammenheng med de store forsinkelsene som vinterværet hadde ført til på flyplassen sist vinter. For i rapporten sto det beskrevet nettopp det som tilsynelatende var kommet så overraskende på ledelsen ved OSL. Spørsmålet nå ble hvem som hadde fått denne rapporten. Den var datert tre måneder før Stortinget fattet sitt endelige vedtak om å legge hovedflyplassen til Gardermoen. Men ble Stortinget noen gang gjort oppmerksom på de vanskelige vinterforholdene?

Vi tok kontakt med medlemmer av Samferdselskomiteen på Stortinget i 1992. De var ikke kjent med værrapporten om Gardermoen og at vinterforholdene er beskrevet der. Det var aldri fortalt dem.

## **6.2 Hvorfor fikk ikke Stortinget rapporten**

Hvorfor fikk ikke Stortinget rapporten? Dette ble nå viktig for oss å få svar på. Vi gikk igjennom alle de 67 skriftlige spørsmål som samferdselskomiteen stilte i forbindelse med hovedflyplass-saken. Da ble vi oppmerksom på at komiteen faktisk spurte om tilgjengeligheten på Gardermoen. Men de fikk svar bare på den værmessige tilgjengeligheten. Ingen fortalte dem om vinterforholdene, og rapporten hvor disse ble beskrevet, ble aldri oversendt.

En flymeteorologisk definisjon av værmessig tilgjengelighet dreier seg utelukkende om sikt og vind. Fordi vi kjenner definisjonen kan vi konstatere at Stortinget er "fintet" ut. Spørsmålet er tolket snevert av de som har utarbeidet svaret. For å kunne skjønne det måtte medlemmene i komiteen ha visst forskjellen på tilgjengelighet og værmessig tilgjengelighet.

På dette tidspunktet var vi også oppmerksomme på at VG vinteren 98, skrev at meteorologene ikke var overrasket over vinterværet på Gardermoen. Det var som forventet. Men avisen forfulgte ikke problemstillingen.

Vi kontaktet forfatterne bak rapporten 22/92 for å forsikre oss om at tabellene i rapporten om Hurum og Gardermoen kunne sammenlignes. Vi fikk beskjed om at de var laget likt, fordi noe av hensikten nettopp var å kunne sammenligne. For oss var det aldri noe stort poeng å sammenligne, men det ble for fristende. Spesielt fordi de to rapportene var laget blant annet så det var mulig.

Dette resulterer i artikkelen 8.oktober 1999. Det som til slutt ender som en åpen høring i Stortinget.

## **7. Når dementiene kommer**

Når vi skjønnte at dette var en sak som virkelig "tok av", ba vi dokumentasjonssenteret i Aftenposten å klippe ut det andre hadde om saken. Vi organiserte en mappe for hver dag. Vi synes det var nødvendig å ha oversikt for å sjekke hvilken informasjon andre ville ha ut, hva greide eventuelt kolleger å grave frem. Dette resulterte blant annet i at vi siterte Bergens Tidende i en sak.

Vi så raskt at det var noen som forsøkte å spore debatten av, etter vår

mening. Vi bestemte oss imidlertid for å følge vårt løp. Vi skulle ikke dementere andres artikler eller utsagn.

14. oktober ringte vi Luftfartsverket. Der fikk vi vite at DNMI visstnok skal komme med noe i løpet av dagen. På vei hjem cirka klokken 19.30, "dirret" det i personsøkeren. Reportasjeleder på vakt fortalte at NTB hadde sendt ut en større sak om at Aftenposten-journalistene tar feil.

Vi var bakpå: 12.30 neste dag sendte NRK Dagsnytt ut et tilsvarende intervju med

DNMI om at Aftenposten tar feil. På dette tidspunktet har vi hatt seks (syv) førsteside oppslag på rad. Også internt er det enkelte som lurer på hva vi har gjort, følelsen i "huset" er usikker. Vi har problemer med å skjønne hva DNMI holder på med. Vi har kontaktet forskerne før vi trykket artikkelen 8. oktober for å sjekke at det vi gjorde var riktig. Vi har intervjuet direktøren ved DNMI i en artikkel fire dager etter det første oppslaget. Han forsøkte aldri å fortelle oss at vi hadde skrevet noe feil. Vi følte vi sto sterkt.

Vi intervjuet på nytt direktøren ved DNMI. Han fortalte da at det er tabellen om ising som ikke uten videre er sammenlignbare i de to rapporten. Resten av det vi skriver er korrekt. Grammelvtedt leser igjennom denne artikkelen før den står på trykk.

Vårt hovedpoeng, Stortinget fikk aldri værrapporten som beskrev de vanskelig vinterforholdene, står fremdeles støtt.

Kontroll- og konsitusjonskomiteen ba samferdselsminister Dag Jostein Fjærvoll om et svar på hvorfor Stortinget ikke fikk værrapporten. Samme dag som Fjærvoll skal legge frem sitt svar, skriver VG: Opseth frikjent av Fjærvoll. Dette medførte ikke riktighet, men også det førte til usikkerhet i Aftenposten.

Nye møter i Kontroll- og konstitusjonskomiteen konkluderte med at det va behov for en åpen høring om Gardermoen. Saken om værrapporten var en av tre grunner som ble brukt.

## **8. Arbeidet mot åpen høring - prosjekt del 2**

Da det ble klart at Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite skulle holde åpne høringer om Gardermoutbyggingen, ønsket ledelsen i avisen at Aftenposten skulle sette i gang et graveprosjekt. Prosjektet skulle ta for seg grunnlaget Stortinget hadde for å vedta utbygging.

Tanken var hvilke fakta var tilgjengelige på de ulike tidspunkt, og hva ble sagt på samme tid. Hva visste statsrådene? Hva sa de?

Vi kartla hvilke utvalg som har jobbet med hovedflyplass-saken, og bestilte møtereferater fra alle møter i tidsrommet 1990 og frem til 1998. Vi gikk systematisk igjennom det regjeringsoppnevnte Mydske-utvalget. De forhold vi fant spesielt interessante, forfulgte vi videre ved å oppsøke primærkildene, og ved å lese de opprinnelige rapportene. Deretter intervjuet vi dem som hadde utarbeidet dem. Dette ga oss et par gode saker.

Vi brukte Stortingets bibliotek for å kartlegge hva samferdselsministrene hadde sagt og stortingsrepresentantene hadde spurt om på ulike

tidspunkt. Vi søkte også på Stortingets Internettside etter spørsmål som var stilt i spørretimen. Utgangspunktet var å prøve å finne ut om noen av statsrådene hadde sagt mindre enn de visste til Stortinget. Først da vi kom til Sissel Rønbecks periode som samferdselsminister fikk vi napp. Vi leste kapitlet om Gardermobanen i hennes stortingsproposisjon spesielt nøye. Da vi sammenlignet det med interne møtereferat fra Gardermobanen, som vi hadde fått tilgang til, viste det seg at hun visste mye mer enn hun hadde fortalt.

Det var tidlig bestemt at sakene vi gravde frem skulle presenteres i forbindelse med høringen. Derfor ventet vi med å publisere saken "Rønbeck tiet om tapsbombe", til lørdag 15. januar, to dager før høringen skulle begynne. Saken var helt sentral under utspørringen av Rønbeck i høringen. Det samme var tilfelle med flere av de andre sakene vi presentere i tiden rundt høringen.

## **9.Uskriving og saker**

Proessen med å skrive ut sakene valgte vi å gjøre sammen. Det har tatt lengre tid , men samtidig har det vært en ekstra mulighet til å kontrollere både kilder og faren for å ta ting lengre enn vi hadde dekning for.

Følgende saker ble publisert i prosjektets første del:

- 02.10.99 – [En samfunnsfiende](#)
- 08.10.99 - [Stortinget fikk ikke værrapporten](#)
- 09.10.99 – [Stortinget "fintet ut" av Luftfartsverket](#)
- 09.10.99 - [En glipp, sier Opseth](#)
- 09.10.99 - [Stortinget krever forklaring om værrapporten](#)
- 10.10.99 - [Opplysningsplikten ble brutt, Eivind Smith om værrapporten](#)
- 10.10.99 - [Willloch: kunne forandret vedtaket](#)
- 11.10.99 - [Må svare for værrapporten – statsråden innkalles](#)
- 11.10.99 - [Får ikke Gardermodata – DNMI](#)
- 12.10.99 - [Høyre og Fremskrittspartiet vil vurdere riksrett mot Opseth](#)
- 12.10.99 - [Statsråden undersøker egen arkiver](#)
- 13.10.99 - [Flyhavarikommisjonen vil ha sikrere værvarsel \(ising\)](#)
- 13.10.99 - [Meteorologi-direktør forundret](#)
- 13.10.99 - [Storting leter, men finner ikke](#)
- 13.10.99 - [Komité- nestleder: Svært alvorlig](#)
- 14.10.99 - [Frykter nytt julekaos på Gardermoen](#)
- 14.10.99 - [Piloter kritiske til været](#)
- 14.10.99 - [Skuffer på for å få plogene ferdig \(rep\)](#)
- 14.10.99 - [Arena-kommentar av Henrik Width "Hvem tåkela tåkerapporten"](#)
- 15.10.99 - [Riksrett problematisk og dementi DNMI](#)
- 16.10.99 - [Værdirektør – Vanskeligere vinterforhold på Gardermoen](#)
- 19.10.99 - [Værrapporten burde vært sendt, innrømmer politisk ledelse i SD](#)
- 19.10.99 - [Mange ubesvarte spørsmål, mener Kosmo](#)
- 20.10.99 - [Jusekspert gir Opseth ansvaret, uansett](#)
- 21.10.99 - [Åpen Gardermo-høring](#)
- 21.10.99 - [Tidligere direktører i Luftfartsverket – værrapporten var viktig](#)
- 22.10.99 - [Mydske-utvalget kjente ikke til værrapporten](#)
- 22.10.99 - [Stortinget vil ha svar på om værmåler viste feil verdier](#)
- 29.10.99 – [Samferdselsdepartementet innrømmer hadde ikke værrapporten](#)
- 17.12.99 - [I lang rekke til Gardermo-høring](#)

Følgende saker kom til under prosjektets andre del:

- 13.01.00 – [Forskningsresultater ble misbrukt](#)

- 13.01.00 - [Opplysningsplikten brutt](#)
- 13.01.00 - [Undergraver demokratisk kontroll](#)
- 14.01.00 - [Trodde aldri på norske togtall](#)
- 14.01.00 - [Sterke reaksjoner på Stortinget](#)
- 15.01.00 - [Rønbeck – tiet om tapsbombe](#)
- 16.01.00 - [Slakter utredning av Gardermoen](#)
- 17.01.00 - [Brøt fem av seks sentrale løfter](#)
- 18.01.00 - [Departementet: Ville ikke vite](#)
- 19.01.00 - [Flytogsjefen: For høye tall fra Opseth](#)
- 20.01.00 - [NVE forsøkt presset](#)

SKUP - Postboks 1432, 1602 Fredrikstad - [skup@ij.no](mailto:skup@ij.no)